

Rory Carroll: *Comandante: The life and legacy of Hugo Chavez*. Edinburgh: Canongate Books, 2013, 302 s.

Venezuelassa vellova poliittinen kuohunta on nostanut uudelleen ajankohtaiseksi kysymyksen presidentti Hugo Chavezin perinnöstä. Hugo Chavez toimi Venezuelan presidenttinä vuodesta 1999 aina kuolemaansa 2013 asti. Ovatko Venezuelan poliittiset levottomuuden seurausta Chavezin harjoittamasta politiikasta? Heijastavatko levottomuudet vain Venezuelan yhteiskunnan kahtiajakoa, jonka myös Chavez joutui kohtaamaan?

Chavezin pitkä presidenttikausi oli kaksijakoinen. Köyhien venezuelalaisten määrä laski kymmenillä prosenteilla. Venezuelassa saavutettiin Latinalaisen Amerikan pienimmät tuloerot. Uusia yliopistoja avattiin. Venezuelan omavaraisuus ruoantuotannossa kasvoi. Valtion velka pieni, ja Venezuelan talous kasvoi reippaammin kuin Chavezin edeltäjien kausilla. Toisaalta varsinkin Chavezin viimeisinä presidenttivuosina maata vaivasi huomattava inflaatio, korruptio ja kulutustavarapula.

Chavezin persoonallisuus ei varmasti jättänyt ketään kylmäksi. Monet hyvin koulutetut venezuelalaiset pitivät häntä suurisuuisena moukkana. Työväenluokalle, joka joidenkin arvioiden mukaan muodostaa kaksi kolmasosaa Venezuelan väestöstä, Chavez oli karismaattinen kansanmies, ”Mi Comandante Presidente”, joka Robin Hoodin lailla otti rahaa rikkailta ja antoi ne köyhille. Edes Chavezista kirjoittaneet eurooppalaiset ja amerikkalaiset eivät ole pystyneet suhtautumaan Chaveziin kylmän analyttisesti, ja jopa tutkijoiden on ollut vaikea suhtautua Chaveziin neutraalisti. Täysin puolueettomia analyysejä Chavezin presidenttikaudesta on ollut vaikea löytää. Tehtävää vaikeuttaa entisestään se, että sekä Chavez että hänen poliittiset vastustajansa tarkoituksellisesti synnyttivät erilaisia Chavezin persoonaan liittyviä myyttejä.

Guardian-sanomalehden Latinalaisen Amerikan kirjeenvaihtajan Rory Carrollin *Comandante: The Life and Legacy of Hugo Chavez* on äärimmäisen viihdyttävä tulkinta Hugo Chavezin urasta ja tämän hallinnon toimintatavoista. Kuten monien muidenkin Chavezista kirjoittaneiden kohdalla arvolatau-

tuneisuus paistaa myös Carrollin tekstistä ajoittain. Carroll ei missään vaiheessa kuitenkaan leimaa Chavezia kaiken pahuuden ruumiillistumaksi. Missään vaiheessa Carroll ei esimerkiksi leimaa Chavezia ”diktaattoriksi”. Toisaalta hän ei myöskään sorru painamaan Chavezin puutteita villaisella. Parhaimmillaan Carroll onkin kuvatessaan Chavezin monimutkaista persoonaa. Hän ei yritä tehdä Chavezista karikatyyriä istuttamalla hänet johonkin selkeään muottiin vaan näyttää taidokkaasti lukijoille, kuinka miltei kaikki julkiset luonnehdinnat Chavezista ovat paikkansapitäviä, koska Chavez oli täynnä paradokseja. Hänellä oli suuri ego, mutta hän myös osasi tehdä pilkkaa itsestään. Chavez oli valokeilassa viihtyvä puhelias ekstrovertti, joka toisaalta luki miltei päivittäin yhteiskuntafilosofian klassikoita. Tupakointia ja alkoholinkäyttöä voimakkaasti vastustaneen Chavezin tiedettiin joskus ottavan hermosauhuja.

Vuonna 1954 syntynyt Chavez kasvoi pienessä kaupungissa, taloudellisesti vaatimattomissa oloissa. Ulospäinsuuntautunut ja eloisa Hugo oli kiinnostunut teatterista ja baseballista mutta päätyi lopulta sotilasuralle. Sotilasakatemiasta valmistuttuaan Chavez siirrettiin kommunisteja jahtaavaan armeijan yksikköön. Armeijassa Chavezista kasvoi hitaasti vasemmistolainen, joka yhdessä muiden kapinallisten sotilaiden kanssa alkoi unelmoida edistysmielisemmästä Venezuelasta, jossa tuloerot olivat pienet ja korruptio vähäistä.

Euroopassa ja Yhdysvalloissa Chavez on usein leimattu radikaaliksi sosialistiksi, joka halusi tehdä Venezuelasta toisen Kuuban. Carroll osoittaa kirjasaan hyvin tällaisen näkemyksen yksioikoisuuden. Lupaus sosialistisesta vallankumouksesta ei nostanut Chavezia alun perin valtaan, vaikka Chavez olikin vasemmistolainen. Vuonna 1992 Chavez tuomittiin vankilaan, koska hän oli johtanut vallankaappausyritystä, mutta Chavez liittolaisineen ei yrittänyt vallankumousta minkään ideologian lippua heiluttaen. Carlos Perez, presidentti jota vastaan vallankumous oli suunnattu, oli Sosialistisen Internationaalien varapresidentti, joka oli kansallistanut isoja osia Venezuelan teollisuudesta. Vallankaappausyrityksen taustalla oli laaja tyytymättömyys korruptioon (Perez tuomittiin yli kahdeksi vuodeksi vankilaan vuonna

1996) ja Venezuelan eliitin tapaan hoitaa maan taloutta. Vankila ei radikalisoitunut Chavezia. Ensimmäisen vaalikampanjansa aikana vuonna 1998 Chavez kielsi olevansa marxilainen. Chavez nousi presidentiksi, koska hän esiintyi demokraattina, joka lupasi lopettaa Venezuelan korruptoituneen eliitin konsensuspolitiikan. Ensimmäisinä presidenttivuosinaan Chavez ei ajanut radikaaleja sosiaalisia uudistuksia. Klassisen konservatiivin tapaan Chavez lupasi tiukkaa talouskuria, ja hän onnistuikin nopeasti tasapainottamaan valtiontalouden.

Vasta opposition vuonna 2002 masinoima ja Yhdysvaltojen tukema vallankaappausyritys teki Chavezista radikaalin sosialistin. Chavez ymmärsi, että mitä tahansa hän teki, oppositio ei ollut tyytyväinen hänen toimintaansa. Varovainen politiikka sai Chavezin vain näyttämään heikolta, ja tätä kautta hänen vastustajiensa kunnianhimo kasvoi.

Carrollin mukaa Chavez oli ennen kaikkea mielipidejohtaja, joka osasi viihdyttää kansaa ja tarjota kansalle, mitä se halusi. Hän perusti jopa ministeriön ottamaan vastaan ja toteuttamaan kansalaisten hänelle kertomia toiveita. Toisin kuin muut historian yksinvaltiaat Chavez osasi myös olla hauska. Hän hankki itselleen jopa Twitter-tilin. Chavezin taidot olivat vuosikymmeniä jatkuneen harjoittelun tulos. Chavez oli jo lapsena kiinnostunut teatterista ja esiintymisestä. Armeijassa Chavez oli suosittu opettaja. Presidenttinä hän ohjasi sekä käsi kirjoitti oman usein viisi tuntiakin kestäneen *Alo Presidente* -keskusteluohjelman.

Täydellinen johtaja Chavez ei missään nimessä ollut. Chavez oli Carrollin mukaan ailahtelevainen ja lyhytjänteinen. Hän perusti ja sulki ministeriöitä jatkuvalla syötöllä. Ministerit hänen hallituksissaan vaihtuivat jatkuvasti. Chavez päästi usein suustaan isoja sammakoita. Kerran hän väitti, että kapitalismi oli saattanut tuhota elämän Mars-planeetalla. Asiallista keskustelua oli vaikea käydä Chavezin kanssa, joka turvautui helposti leimakirveeseen ja ideologisiin saarnoihin.

Chavezin harjoittamassa politiikassa oli paljon epäilyttäviä piirteitä, jotka osittain juontuivat hänen persoonallisuudestaan. Yksi Chavezin presidenttikauden totalitaarisimmista piirteistä oli Chavezin poliittisten vastustajien vakoileminen ja salakuuntelu. Venezuelan salainen poliisi syötti Chavezille ja tämän liittolaisille paljon arkaluontoista materiaalia, jonka Chavez sopivan paikan tullen vuoti julkisuu-teen. Chavezin presidenttikaudella oikeuslaitoksen

riippumattomuus joutui niin ikään kyseenalaiseksi. Monet Chavezin poliittiset liittolaiset saivat pitkiä vankeustuomioita korruptiosta vasta, kun he kääntyivät Chavezia vastaan. Varsinaisia poliittisia vankeja Venezuelassa ei ollut silti monia. Chavezia vastustanut media menetti toimilupiaan. Vaikka Carroll kirjassaan selkeästi osoittaa, kuinka yksityisellä medialla oli keskeinen rooli vuoden 2002 vallankaappausyrityksessä, hän ei tuo ehkä riittävästi julki kolikon toista puolta. Jos valtio ei uusi sellaisen kanavan toimilupaa, joka on avoimesti osallistunut demokraattisesti valitun presidentin vallasta syöksemiseen, pitääkö tapausta käsitellä vain sananvapauskysymyksenä? Monenko Euroopan maan hallitus (puhumattakaan Yhdysvalloista McCarthyn kommunistivainojen aikana) olisi sallinut sen, että maan suurin televisiokanava avoimesti pyrkii edistämään laitonta vallankumousta?

Carrollin kirjassa on myös monia ongelmia. Hän antaa paljon palstatilaa Chavezin entisille ystäville. Vaikka Carroll suhtautuu erittäin kriittisesti lähes kaikkiin Chavezin toimiin, hän kadottaa täysin kriittisen otteensa haastatellessaan Chavezin kriitikkoja. Usein Carroll tuo julki vain Chavezin vastustajien version tapahtumista, ja hän ei edes yritä ymmärtää Chavezin tulkintaa tapahtumista. Carroll esimerkiksi uhraa toistakymmentä sivua Venezuelan entisen puolustusministerin Raul Baduelin puolustamiseen, kunnes hän lopulta myöntää, että on paljon mahdollista, että Baduelia vastaan esitetyt korruptiosyytteen olivat aiheellisia. Tämän seikan julkituomiseen Carroll uhraa kaksi lausetta. Riippumatta siitä, oliko Baduelin oikeudenkäynti poliittinen vai ei, lukijalle jää sellainen kuva, että hänelle ei ole kerrottu koko totuutta. Toisaalta Carrollin puolustukseksi on sanottava se, että hän ei missään vaiheessa sorru ylenpalttisesti ylistämään Chavezin vastustajia. Opposition päätöstä esimerkiksi boikotoida vuoden 2005 parlamenttivaaleja Carroll pitää typeränä. Lukijalle jää myös heistä, kuten myös koko Venezuelan poliittisesta kulttuurista, äärimmäisen negatiivinen kuva. Siinä missä Chavez halusi kaapata kaiken vallan itselleen, hänen vastustajansa olivat kiinnostuneita vain vanhan eliitin etujen säilyttämisestä.

Carrollin kirjan suurin puute liittyy teoksen ajanaisuuteen. *Comandante* ei etene kronologisesti, muttei myöskään temaattisesti. Kirja on ikään kuin vain kokoelma esseitä, jotka on asetettu samojen kansien alle täysin satunnaisessa järjestyksessä. Kirjasta puuttuu selkeä punainen lanka.

Angloamerikkalaiselle lehdistölle tyypilliseen tapaan eri henkilöiden väliset konfliktit saavat kirjassa paljon palstatilaa. Lukijalle kerrotaan yksityiskohtaisesti, keitä Chavezin ystävät ja viholliset olivat, mistä he tulivat, ja miksi he Chavezia vastustivat. Ajoittain lukijalle jää sellainen olo kuin hän lukisi saippua-oopperan käsikirjoitusta. Asiakysymyksiin ja niiden taustoihin kiinnitetään Carrollin kirjassa yllättävän vähän huomiota. Lukijalle jää esimerkiksi epäselväksi Chavezin ajamiin uudistusten synty, tarkoitus tai tarkka sisältö.

Comandantea voi kaikista kirjan puutteista huolimatta suositella kaikille Hugo Chavezista tai Venezuelan lähihistoriasta kiinnostuneille. Kirja sisältää paljon uutta tietoa ja omaperäisiä tulkintoja. Toivotavaa kuitenkin on, että ne lukijat, jotka ovat vasta tutustumassa Venezuelan poliittiseen historiaan, tutustuisivat *Comandanten* lukemisen jälkeen myös toisenlaisiin tulkintoihin Chavezista. Yksi hyvä lähtöpiste voisi olla Richard Gottin *Hugo Chavez and the Bolivarian Revolution* (Verso 2011).

MARKUS KANTOLA